

K O N I N K L I J K E N E D E R L A N D S E
A K A D E M I E V A N W E T E N S C H A P P E N

**Laudatio door Ben Feringa, bestuurslid van de KNAW, bij de
uitreiking van de Akademiepenning aan Robert-Jan Smits op
29 mei 2017**

Goedemiddag, dames en heren,

En dank u wel, voorzitter, voor die mooie introductie.

Eens in de twee jaar, dames en heren, reikt de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen een zilveren penning uit.

Niet een groot geldbedrag, niet een jaarsalaris, geen gouden maar een zilveren medaille.

Het zal u duidelijk zijn: het gaat hier vooral om de eer.

Eer voor iemand die grote diensten bewees aan wetenschap in de ruimste zin van het woord.

De eerste Akademiepenning, dames en heren, werd 34 jaar geleden uitgereikt.

Hij ging naar Henk van de Hulst, zoon van W.G. van de Hulst.

Die laatste herkent u misschien als de schrijver van een lange rij oerhollandse, calvinistische kinderboekjes.

Ze hadden gedenkwaardige titels, zoals:

- *Peerke en zijn Kameraden*, en
- *Voetstapjes in de sneeuw*.

Maar de mooiste was misschien wel deze:

- *Van Hollandsche Jongens in den Franse Tijd*.

Henk van de Hulst, dus de zoon van de schrijver, was een van de grote sterrenkundigen die Nederland heeft voortgebracht.

Hij was niet de enige wetenschapper die de Akademiepenning heeft gekregen.

Onderzoekers zoals Gerard 't Hooft, Martin Veltman en Dick Swaab hebben nadien nog medailles ontvangen.

Maar de Akademiepenning van de KNAW, dames en heren, gaat niet alleen naar onderzoekers.

Zo ging hij naar Ton Koopman, een uitzonderlijk musicus.

Hij ging naar Andrej Sacharov, een voorvechter voor mensenrechten.

Hij ging naar dichters en schrijvers, zoals Leo Vroman, Pierre Dubois en Robert Nieuwenhuys.

Hij ging naar een uitgever, Pierre Vinken, en naar industriëlen zoals Freddy Heineken en Joost Ritman.

Hij ging zelfs naar politici, zoals Arie Pais en Leo Jansen.

Maar in al die jaren ging hij nog nooit naar een Brusselse ambtenaar.

Misschien was dat voor een deel omdat Brusselse ambtenaren überhaupt niet op lofzangen moeten rekenen.

Zelfs in hun eigen land zijn ze vaak niet erg populair.

Sterker nog: de afgelopen jaren zijn ze hoofdzakelijk als Kop van Jut gebruikt.

Maar vandaag, dames en heren, reikt de KNAW een Akademiepenning uit aan iemand die bewijst hoe onterecht dat kan zijn.

Hij is een Nederlander die voor de wetenschap in Europa, en dus ook voor die in óns land, van onschatbare waarde is geweest.

Zonder Robert-Jan Smits, want over hem heb ik het, zou wetenschap in Europa niet de kwaliteit, niet de omvang en niet het draagvlak hebben die ze nu heeft.

Als W.G. van de Hulst nog had geleefd, had hij er een stichtelijk boekje over kunnen schrijven:

‘Van een Hollandsche Jongen in den Europeesche Tijd’.

Robert-Jan Smits, dames en heren, betrad de wereld van de wetenschap als jonge ambtenaar op het ministerie van Economische Zaken.

Maar vanaf het allereerste begin keek hij over de landsgrenzen.

Na twee jaar vertrok hij dan ook al naar Brussel.

Hij betrad het Directoraat-Generaal voor Wetenschap, oftewel DG Research.

En hij klom op in de hiërarchie.

Vijftien jaar terug werd hij hoofd van een afdeling met een prachtige missie.

Die luidde: ‘Versterking van onderzoekssamenwerking en van de wetenschappelijke basis van Europa.’

Dat was voorwaar geen kleine opdracht, want over Europese samenwerking in onderzoek werd toen vooral heel hard geklaagd.

Maar Robert-Jan liet zich niet uit het veld slaan.

Sterker nog: hij heeft de opdracht sindsdien nooit meer losgelaten.

Ook niet toen de Europese Commissie hem in 2010 benoemde als hoogste baas van DG Research.

Het tijdschrift *Nature* schreef er destijds een bewonderend stukje over.

‘Mister Smits goes to Brussels’, stond er boven, niet helemaal correct.

De verbaasde verslaggever schreef dat de nieuwe DG een wandeling verkoos boven een dure auto.

Nog gekker: in de kantine kocht hij zijn eigen boterhammen met kaas.

Hij was een consensuszoeker die kon samenwerken met zowel onderzoekers als politici.

Een enthousiaste polderaar met een diepe betrokkenheid bij wetenschap.

Een die vele talen spreekt, inclusief die van wetenschappers, politici en de bredere samenleving.

Een die glashelder is en vasthoudend, consistent en recht door zee, maar tegelijk óók héél vriendelijk en diplomatiek, en die met die combinatie van eigenschappen heel veel voor de wetenschap wist te bereiken.

Robert-Jan heeft Brussel nog niet verlaten, maar een tussenstand valt al wel op te maken.

Zo stond hij aan de wieg van de European Research Council, de ERC.

Vandaag is iedereen apetrots op die organisatie, waarin wetenschappelijke kwaliteit de boventoon voert.

Een ERC-Beurs is inmiddels een felbegeerd keurmerk.

Universiteiten leggen er eer mee in, en het peil en het aanzien van de wetenschap in Europa stijgt zienderogen.

Het lijkt zo vanzelfsprekend dat we zouden vergeten hoe moeilijk het was om de ERC uit het startblok te krijgen, en hoe hard Robert-Jan Smits daarbij heeft geduwd.

Een rode draad in zijn werk leidt naar samenwerking bij het investeren in grote onderzoeks-
infrastructuren.

Zijn inzet voor **ESFRI**, het Europese strategie-forum voor onderzoeksinfrastructuur, heeft geholpen om daarin goede keuzes te maken.

De **Europese Onderzoeksräume**, oftewel ERA, groeide onder zijn leiding uit tot een internationale zone waarin kennis, technologie en onderzoekers vrij kunnen bewegen.

Horizon 2020, het Europese programma voor vernieuwend onderzoek, heeft duizenden onderzoekers geïnspireerd om samen te werken aan grote uitdagingen van onze tijd.

Het gaf óók het draagvlak dat nodig was om het Europese budget voor wetenschap, ondanks een economische crisis, te laten groeien.

Robert-Jan's niet aflatende steun voor **Open Science**, en het toegankelijk maken van wetenschappelijke literatuur, is een drijvende kracht achter Europees beleid op dat vlak.

Naast dit en veel meer is hij ook altijd bereid om de Nederlandse wetenschap helder en duidelijk advies te geven.

Dames en heren,

De jury voor deze eremedaille van de Akademie was unaniem in haar keuze.

We zagen in Robert-Jan Smits een architect van visionair Europees beleid over wetenschap en innovatie, maar ook een aannemer die erin is geslaagd diepe en sterke fundamenten voor dat beleid neer te leggen.

Hij doet dat niet met brute kracht, maar met overtuiging, vasthoudendheid, betrouwbaarheid, professionaliteit en een eindeloze bereidheid tot samenwerken.

Hij is met recht 'een Hollandsche Jongen in den Europeesche Tijd', een waar we met zijn allen heel trots op kunnen zijn.

Graag vraag ik u daarom uw hartelijke applaus voor een waardige ontvanger van de zilveren Akademiepenning:

ROBERT-JAN SMITS!